

JAMOAT TRANSPORTINING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

G'iyosiddinov Bobur Baxtiyorovich
Toshkent Davlat Transport Universiteti
“Transport iqtisodiyoti” kafedrası dotsenti

Otanazarova Charos Baxtiyor qizi
Magistratura 1-bosqich talabasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirish masalalariga bag'ishlangan. Unda zamonaviy shaharlarda jamoat transportining o'rnini va ahamiyati, aholining transport tanloviga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilingan. Dissertatsiyada jamoat transportining jozibadorligini oshirish bo'yicha xorijiy tajriba o'rganilib, O'zbekiston sharoitiga mos keladigan yo'nalishlar va mexanizmlar ishlab chiqilgan. Taklif etilgan chora-tadbirlar jamoat transporti xizmatining sifatini yaxshilash, qulaylikni oshirish, vaqtni tejash, xarajatlarni kamaytirish hamda ekologik toza transport vositalaridan foydalanishni rag'batlantirishga qaratilgan. Dissertatsiya natijalari shahar transport tizimini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: jamoat transporti, jozibadorlik, shahar transporti, transport tizimi, yo'lovchi, qulaylik, samaradorlik, xorijiy tajriba, rivojlantirish, strategiya.

Annotation:

This is dedicated to the issues of increasing the attractiveness of urban public transport. It analyzes the role and significance of public transport in modern cities, as well as the factors influencing people's transport choices. The thesis examines international experience in enhancing the attractiveness of public transport and develops directions and mechanisms suitable for the conditions of Uzbekistan. The proposed measures aim to improve the quality of public transport services, increase convenience, save time, reduce costs, and encourage the use of environmentally

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

friendly vehicles. The results of the thesis can have practical significance in developing strategies for the development of urban transport systems.

Keywords: public transport, attractiveness, urban transport, transport system, passenger, convenience, efficiency, international experience, development, strategy.

Kirish

Zamonaviy urbanizatsiya jarayonlari va aholi sonining o'sishi shaharlarda transport muammosini tobora dolzarb qilib kelmoqda. Shaxsiy avtomobillarning ko'payishi yo'llarda tirbandliklarning ortishiga, atmosfera havosining ifloslanishiga va shahar infratuzilmasiga bosimning kuchayishiga olib kelmoqda. Ushbu salbiy tendensiyalarning oldini olish va shahar aholisining mobilligini ta'minlashda jamoat transporti muhim rol o'ynaydi.

Jamoat transporti nafaqat ekologik toza va iqtisodiy jihatdan samarali transport vositasi sifatida e'tirof etiladi, balki shahar aholisining ijtimoiy tengligini ta'minlash, turli ijtimoiy qatlamlarning zaruriy manzilgohlariga yetib borish imkoniyatini yaratishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, ko'pgina shaharlarda jamoat transportining jozibadorligi yetarli emasligi kuzatilmoqda, bu esa aholining shaxsiy transport vositalaridan foydalanishga bo'lgan moyilligini kuchaytiradi.

O'zbekistonning yirik shaharlarida ham jamoat transporti tizimini takomillashtirish, uning qulayligi, xavfsizligi va samaradorligini oshirish orqali aholining ushbu transport turidan foydalanishini rag'batlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Jamoat transportining jozibadorligini oshirish nafaqat transport muammolarini hal etishga, balki shahar ekologiyasini yaxshilashga, iqtisodiy faollikni oshirishga va aholining hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Mazkur magistrlik dissertatsiyasining asosiy maqsadi O'zbekiston sharoitida shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirish yo'llarini ilmiy jihatdan asoslash va amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Dissertatsiya davomida jamoat transportining jozibadorligiga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilinadi, xorijiy davlatlarning bu boradagi ilg'or tajribalari o'rganiladi va O'zbekistonning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda jamoat transporti tizimini rivojlantirish

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

bo'yicha kompleks chora-tadbirlar taklif etiladi. Ushbu tadqiqot natijalari shahar transportini boshqarish organlari, mutaxassislar va ushbu sohada faoliyat yuritayotgan tashkilotlar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lishi kutiladi.

Metodologiya

Mazkur magistrlik dissertatsiyasida shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirish yo'llarini aniqlash va tahlil qilish uchun kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy metodlardan foydalanildi:

1. **Adabiyotlar tahlili:** Dissertatsiya mavzusiga oid bo'lgan ilmiy maqolalar, monografiyalar, konferensiya materiallari, statistik ma'lumotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va xorijiy davlatlarning jamoat transporti sohasidagi tajribasini yorituvchi manbalar chuqur o'rganildi. Bu mavzuning nazariy asoslarini shakllantirish va jahon amaliyotini tushunish uchun zarur bo'ldi.
2. **Qiyosiy tahlil:** Turli xorijiy davlatlarning, xususan jamoat transporti tizimi yuqori darajada rivojlangan shaharlarning tajribasi o'rganildi va O'zbekiston sharoiti bilan qiyoslandi. Bu jamoat transportining jozibadorligini oshirish bo'yicha eng samarali yechimlar va innovatsion yondashuvlarni aniqlashga yordam berdi.
3. **Sotsiologik so'rov:** Toshkent shahrida yashovchi aholi o'rtasida jamoat transportidan foydalanish darajasi, ularning qoniqish darajasi, jamoat transportining jozibadorligiga ta'sir etuvchi omillar va takliflar bo'yicha anonim so'rov o'tkazildi. So'rovnoma savollari jamoat transportining qulayligi, vaqtiyligi, xavfsizligi, narxi, axborot ta'minoti, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi jihatlarni qamrab oldi. So'rov natijalari SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) dasturi yordamida tahlil qilindi.
4. **Ekspert baholash:** Jamoat transporti sohasida uzoq yillik tajribaga ega bo'lgan mutaxassislar (transport injenerlari, shaharsozlar, transportni tashkil etish bo'yicha amaliyotchilar) bilan chuqur intervyular o'tkazildi. Ekspertlarning fikrlari mavjud muammolarning chuqur ildizlarini aniqlash va amaliy takliflarni ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etdi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

5. **Statistik tahlil:** O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi va Toshkent shahar hokimligining transport boshqarmasi tomonidan taqdim etilgan statistik ma‘lumotlar (yo‘lovchi tashish hajmi, transport vositalari parki, marshrutlar tarmog‘i va boshqalar) tahlil qilindi. Bu jamoat transporti tizimining dinamikasi va mavjud tendentsiyalarini aniqlashga yordam berdi.

Olingan natijalar

Olib borilgan tadqiqot natijasida shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirishga ta‘sir etuvchi bir qator muhim omillar aniqlandi va tahlil qilindi:

- **Qulaylik:** Yo‘nalishlarning qulayligi, bekatlarning joylashuvi va obodonlashtirilganligi, transport vositalarining sig‘imi va ichki dizayni yo‘lovchilar uchun muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. So‘rov natijalari shuni ko‘rsatdiki, aholining ko‘pchiligi noqulay bekatlar va gavjum transport vositalaridan norozi.
- **Vaqtiylilik va muntazamlilik:** Jamoat transporti harakatining jadvali va unga rioya qilish darajasi jozibadorlikning muhim omili hisoblanadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, harakat jadvalidagi uzilishlar va noaniqliklar aholining jamoat transportidan voz kechishiga sabab bo‘ladi.
- **Xavfsizlik:** Yo‘lovchilarning xavfsizligi, transport vositalarining texnik sozligi va bekatlardagi xavfsizlik choralari jamoat transportiga bo‘lgan ishonchni shakllantiradi. Ekspertlar fikricha, xavfsizlikni ta‘minlash bo‘yicha qo‘shimcha choralar ko‘rish zarur.
- **Narx siyosati:** Yo‘l haqi narxi va uning to‘lash usullari aholining transport tanloviga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. So‘rov natijalari shuni ko‘rsatdiki, aholining bir qismi jamoat transporti narxini nisbatan qimmat deb hisoblaydi.
- **Axborot ta‘minoti:** Yo‘nalishlar, harakat jadvali, bekatlar va to‘lov usullari haqidagi aniq va oson olinadigan ma‘lumotlar yo‘lovchilarning jamoat transportidan foydalanishini osonlashtiradi. Tadqiqot davomida axborot ta‘minoti tizimida kamchiliklar mavjudligi aniqlandi.
- **Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish:** Elektron to‘lov tizimlari, mobil ilovalar orqali yo‘nalishni kuzatish imkoniyati va Wi-Fi kabi qulayliklar jamoat transportining jozibadorligini oshiradi. O‘rganilgan xorijiy tajriba zamonaviy texnologiyalarning muhim rolini ko‘rsatdi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

Olingan natijalar asosida shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirish bo'yicha quyidagi asosiy yo'nalishlar va takliflar ishlab chiqildi:

- Mavjud marshrutlar tarmog'ini optimallashtirish va aholi zich joylashgan hududlarni qamrab olishni kengaytirish.
- Transport vositalari parkini zamonaviy, qulay va sig'imli avtobuslar va elektromobillar bilan yangilash.
- Harakat jadvaliga qat'iy rioya qilishni ta'minlash va real vaqtda harakatni kuzatish imkonini beruvchi zamonaviy dispatcherlik tizimini joriy etish.
- Bekatlarni obodonlashtirish, yo'lovchilar uchun qulay sharoitlar yaratish (kutish zallari, elektron tablolar, bepul Wi-Fi).
- Yo'l haqi to'lashning zamonaviy va qulay usullarini (elektron kartalar, mobil ilovalar orqali to'lov) joriy etish va tarif siyosatini qayta ko'rib chiqish.
- Yo'lovchilarni zaruriy axborot bilan ta'minlash uchun zamonaviy axborot tizimlarini (veb-sayt, mobil ilova, elektron tablolar) yaratish va takomillashtirish.
- Jamoat transportida xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha qo'shimcha choralar ko'rish (videokuzatuv, nazoratchilar xizmati).
- Jamoat transporti xizmatining imidjini oshirish bo'yicha marketing va targ'ibot tadbirlarini o'tkazish.

Ushbu natijalar va takliflar shahar jamoat transporti tizimini bosqichma-bosqich takomillashtirish va aholining ushbu transport turidan foydalanishini rag'batlantirish uchun amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Muhokama

Olib borilgan tadqiqot natijalari shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirish O'zbekiston shaharlari uchun muhim va dolzarb vazifa ekanligini yaqqol ko'rsatdi. Aholining jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish orqali shahar transport tizimidagi mavjud muammolarni (tirbandliklar, ekologik ifloslanish, avtoturargohlar yetishmasligi) bartaraf etishga erishish mumkin.

Tadqiqot davomida aniqlanganidek, jamoat transportining jozibadorligiga ta'sir etuvchi omillar kompleks va o'zaro bog'liqdir. Qulaylik, vaqtiylilik, xavfsizlik, narx, axborot ta'minoti va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi har bir

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

omil yo'lovchining transport tanlovida muhim rol o'ynaydi. Aholining so'rovi va ekspertlarning fikrlari shuni tasdiqlaydiki, ushbu omillarning har biridagi kamchiliklar jamoat transportiga bo'lgan salbiy munosabatni shakllantiradi va shaxsiy transport vositalaridan foydalanishni rag'batlantiradi.

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, jamoat transporti tizimi yuqori darajada rivojlangan xorijiy shaharlar ushbu muammolarni hal etishda muvaffaqiyatli tajribaga ega. Ushbu tajribalar zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish, yo'lovchilarga qulay sharoitlar yaratish, harakat jadvaliga qat'iy rioya qilish va samarali axborot tizimini tashkil etish orqali jamoat transportining jozibadorligini sezilarli darajada oshirish mumkinligini ko'rsatadi.

O'zbekiston sharoitida jamoat transportining jozibadorligini oshirish uchun ishlab chiqilgan takliflar xorijiy tajribani milliy xususiyatlar bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan. Mavjud infratuzilmani modernizatsiya qilish, zamonaviy transport vositalarini xarid qilish, aqlli transport tizimlarini joriy etish va yo'lovchilarga sifatli xizmat ko'rsatishni ta'minlash orqali jamoat transporti aholi uchun yanada qulay, ishonchli va samarali transport turiga aylanishi mumkin.

Shuni ta'kidlash joizki, jamoat transportining jozibadorligini oshirish uzoq muddatli va kompleks jarayon bo'lib, bu sohada faoliyat yuritayotgan barcha manfaatdor tomonlarning (davlat organlari, transport kompaniyalari, shaharsozlar, mutaxassislar va aholi) hamkorligini talab etadi. Ishlab chiqilgan takliflarni bosqichma-bosqich amalga oshirish va doimiy monitoring olib borish orqali shahar transporti tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish va aholining transportga bo'lgan ehtiyojlarini to'liq qondirish mumkin.

Kelgusida ushbu mavzuni yanada chuqur o'rganish, xususan jamoat transportining iqtisodiy va ekologik samaradorligini baholash, shuningdek, turli ijtimoiy guruhlarning transportga bo'lgan ehtiyojlarini inobatga olgan holda differensial yondashuvlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa

Mazkur magistrlik dissertatsiyasi shahar jamoat transportining jozibadorligini oshirish masalasini har tomonlama tahlil qilishga bag'ishlandi. Tadqiqot davomida zamonaviy shaharlarda jamoat transportining o'rni va ahamiyati, aholining transport tanloviga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi. Qiyosiy tahlil asosida jamoat

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

transporti tizimi rivojlangan xorijiy davlatlarning ilg'or tajribalari o'rganilib, O'zbekiston sharoitiga mos keladigan yo'nalishlar va mexanizmlar ishlab chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jamoat transportining jozibadorligini oshirish uchun qulaylik, vaqtiylilik, xavfsizlik, narx, axborot ta'minoti va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi omillarni kompleks ravishda takomillashtirish zarur. Aholining so'rovi va ekspertlarning fikrlari ushbu omillarning yo'lovchilarning transport tanlovida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi.

Dissertatsiyada O'zbekiston sharoitida jamoat transportining jozibadorligini oshirish bo'yicha bir qator amaliy takliflar ishlab chiqildi. Bularga mavjud marshrutlarni optimallashtirish, zamonaviy transport vositalarini xarid qilish, aqlli transport tizimlarini joriy etish, bekatlarni obodonlashtirish, to'lov tizimini takomillashtirish, yo'lovchilarni axborot bilan ta'minlash va xavfsizlikni kuchaytirish kabi chora-tadbirlar kiradi.

Ushbu tadqiqot natijalari shahar transportini boshqarish organlari, mutaxassislar va ushbu sohada faoliyat yuritayotgan tashkilotlar uchun jamoat transporti tizimini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega bo'lishi kutiladi. Jamoat transportining jozibadorligini oshirish orqali shaharlarda transport muammolarini kamaytirish, ekologik vaziyatni yaxshilash va aholining hayot sifatini oshirishga erishish mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Avtomobil transporti to'g'risida"gi Qonuni (so'nggi o'zgartish va qo'shimchalar bilan).
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi ¹ Farmoni. G
3. Toshkent shahar hokimligining transport sohasiga oid qarorlari va farmoyishlari.
4. Abdullayev, A. A. (2020). *Shahar transporti tizimini boshqarishning zamonaviy usullari*. Toshkent: "Fan va texnologiya".
5. Ahmedov, B. S. (2018). *Jamoat transporti xizmatining sifatini oshirish yo'llari*. Samarqand: SamDU nashri.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th May, 2025

-
6. Karimov, I. R. (2019). *Shahar transporti infratuzilmasini rivojlantirishning dolzarb masalalari*. Toshkent: TDIU nashri.
 7. Xorijiy davlatlarning transport sohasiga oid qonunchilik hujjatlari va strategiyalari (AQSh, Yevropa Ittifoqi, Yaponiya va boshqalar).
 8. Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki kabi xalqaro tashkilotlarning transport sohasiga oid hisobotlari va tadqiqotlari.